

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 158
שבט תשע"ח

מוקד העירוב
בארץ הקודש
054-84-833-20

עשרות שאלות והנחיות לעשיית עירובים במתחמים

בשבועות אלו יש התעוררות גדולה בציבור, בעקבות הנושא שהתבאר בהרחבה בגליונות הקודמים, על הזהירות מטלטול האסור בשבתות שמחה, או גיבוש לשיבות וסמינרים וכדומה, כשנוסעים לישובים שאין בהם עירוב כהלכה, במקומות כאלו שאינם דורשים עירוב ברמת הכשרות המתאימה למשפחותינו, עלינו לדאוג בעצמנו לבנין ולמתחם שבו נמצאים בני משפחותינו, שיוכלו לטלטל בהיתר כהלכה, או שידעו ויזהרו שלא לטלטל שום דבר בצורה האסורה, שלא יצא ח"ו ממשול, ע"י הרבנים והמארגנים.

יש מקומות שהנהגה מתקשרת למוקד לברר ולסדר את הענין, אבל ברוב המקרים המתארחים הם המתקשרים ומבררים, ומתוכם יש שפונים להנהלה, ויש שנמנעים מלומר לאחרים, ורק לעצמם נוהרים שלא לטלטל. ויש שבעצמם בודקים ומסדרים ועושים עירוב לכל הקבוצה, בלי לספר לאחרים, "וזכין לאדם שלא מדעתו".

במוקד הטלפוני של מוקד העירוב מתקבלות עשרות שאלות מידי שבוע, מאנשים שמבקשים הדרכה וביור ההלכה בעירובים הפרטיים שהם עושים. ברוב השאלות שהמשיב כבר התנסה בהם, ומבין טוב את המציאות הקיימת אצל השואל, התשובה ניתנת מיד בטלפון. אבל יש מקרים מורכבים שהמציאות בהם משתנה, ואי אפשר לענות בהם בלי לראות את המציאות, ובהם המשיב אומר שיביאו מומחה שיראה, או שיפתרו את השאלה ע"י עשיית גדר או צורת הפתח.

האב ששלח עם בתו פת לעירוב הצרות, ומי יאמר את הנוסח

אחת מהשאלות שהגיעו לאחרונה, מאבא ששלח את הבת שלו עם הסמינר, להיות בשבת במתחם שמוקף כדון, אלא שעדיין יש הרבה מקרים שצריך להניח פת של עירוב הצרות כדי להתיר לטלטל בתוך המתחם, כמבואר בחוברת החדשה "פתח העירוב" – חלק ה', בענין בתי הארחה ובתי חולים, שאם יש שני חדרים שאוכלים בהם סעודות שבת, צריכים עירוב. לדוגמא במקרה הנ"ל, סמינר שבאו איתם משפחות מהצוות, הבנות אוכלות בחדר האוכל, והמשפחות אוכלות בחדר נפרד, הרי יש שתי מקומות אכילה, וצריכים לעשות עירוב ביניהם. וכן יש הרבה מתחמים שגרים בתוכם משפחות קבועות.

לכן האב נתן לבת שלו פת כשיעור הנצרך לעירוב [לכתחילה נפח 800 סמ"ק, שהם 3-4 לחמניות], וזיכה אותם מראש לכל מי שיוכל להשתתף בעירוב עם המקום ההוא, וע"י שהבת תקח אותם לחדר שלה, יהיה עירוב לכולם. אלא שעדיין צריך לומר את נוסח העירוב וזה אי אפשר לעשות מראש, אלא רק כשיניח את העירוב במקום המעורב, וא"כ שאל האב האם אפשר שהוא יגיד בביתו כעת לפני שבת את הנוסח, על מנת שיהיה על העירוב שהבת הניחה בחדרה בישוב רחוק, או שמא צריך לומר אותו ע"י מי שמניח, או לפחות מי שנמצא שם באותו עירוב, שהוא עצמו מצטרף בעירוב הזה.

העברנו את השאלה לאחד מרבני העירוב, והוא אמר שבדיעבד ודאי שהעירוב מועיל. א. משום שלדעת המשנ"ב (סי' שס"ו ס"ק פ"ד) ע"י שזיכה את הפת נעשו כשותפים, והעירוב חל ממילא בכה"ג. אמנם החו"א (סי' צ' ס"ק כ"ד) פסק בזה קצת, וכתב דאפשר שצריך שותפים גמורים. ב. מסתבר שהבת אמרה לאביה או לחברתה שהלחמניות האלו הם לעירוב, וגם זה נחשב בדיעבד כאמירה. ומ"מ לגבי אמירת הנוסח לתחילה, אמר הרב שיש לדון שמא אינו מועיל כמו שמצינו לגבי עירובי תבשילין, שדייק הברכי יוסף מדברי המג"א במי שהגיע לבית הכנסת בערב יו"ט ונזכר שלא הניח עירובי תבשילין, צריך לחזור לביתו כדי להניח, ומבואר שכדי לעשות את העירוב, צריך שהוא יהיה מונח לפניו. אמנם באליה רבה כתב שצריך להחזיקו בידי, וזה ודאי שבעירוב לא צריך להחזיק, א"כ אפשר שעירוב הצרות אינו דומה לזה כלל, ומותר.

כמו"כ שאלנו עוד אחד מרבני העירובים, שצידד לומר שאינו נחשב לאמירה מטעם שאינו יכול לקבוע את הדיורים שחלים ע"י העירוב, כשאינו שייך בהם, ואמנם לא חייבים להיות מאלו שנמצאים בשבת בעירוב, אבל צריך לפחות שיהיה בעל הפת, או שליח של בעל הפת. ויש לדון שבמקרה זה האבא נקרא בעל הפת, שהוא זיכה אותו משלו, [לשיטת שסוכרות שהזיכו אינו מוציא לגמרי מרשותו, אלא רק נותן זכות אכילה למשתתפים בעירוב]. אמנם עדיין הדין אינו מוכרע, ויש טוענים שבמקרה זה האמירה היא רק גילוי מילתא שכונתו לעירוב. ונשאיר לקוראים המעיינים לעיין בזה.

החבורת החדשה בדני התחומין, ושיעורים לבחורים וילדים

בשבוע האחרון זכינו להוציא לאור מהדורה חדשה של "דרך התחומין" חלקים א-ב. בחוברת זו הארכנו בביאור היסודות של דיני התחומין הנוגעים למעשה, בדיני הגדרת העיר, ובדיני ריבוע העיר, בחישוב האלפיים אמות עם הבלעה, ודיני הנחת עירוב תחומין עם דין עיר שלן בה. בביאור הדינים עסקנו בחישוב צורת הערים בגוש דן, ובשיטות השונות בדיני חומה וקשתות. בחוברת התבארו גם גבולות התחום למקומות שונים. בחלק א' דיני בני ברק, פתח תקוה, אלעד, חלק מראשון לציון, ועוד. בחלק ב' תחום מודיעין עילית וחשמונאים, מירון והישובים שמסביב, חפץ חיים והסביבה, עפולה, אופקים. דין זה הסמיכו חז"ל על הפסוק בפרשתנו, "שבו איש תחתיו, אל יצא איש ממקומו ביום השביעי".

במקביל להוצאת החוברות נערכו גם שיעורים במקומות שונים. בשבוע שעבר נמסר שיעור לישיבה בבית וגן, שנסעה לשבת לישוב אור הגנוז, ורבני הישיבה בקשו ללמד לבחורים את דיני הטלטול והתחום המשתנים כשנמצאים במקום ישוב, שאינו דומה למציאות שחיים בה בכל שבת, בתוך העיר והשכונה החדרית. במקום ישוב, דבר ראשון הטלטול יותר בעיית, רמת הכשרות בישוב נמוכה בהרבה מהעירוב בשכונה, ולפעמים גם אינו עירוב כלל. ולכן צריך ללמוד לאיזה דברים נוגע איסור הטלטול לא רק לטלטול ברחובות, אלא גם בחצר הפרטית, אם אינה מוקפת בפני עצמה כהלכה. ולא רק לסחוב כסא, אלא גם טישו, מפתח, תינוק ועוד. ודבר שני שמצוי מאוד בישובים, דין יציאה מחוץ לתחום. כיון שאדם שגר בעירו, יש לו בתוכו את כל צרכו לשבת, כולל בתי כנסת וגנינות, ואינו מחפש לצאת מהעיר לישובים אחרים, אא"כ יש לו צורך מסוים. משא"כ בישוב באים בשביל לטייל, והישוב עצמו קטן, ובקלות יוצאים מחוץ לגבול המושב, ואם הולכים בסה"כ 10-15 דקות, כבר מסתבר מאוד שיצאו מחוץ לתחום המותר.

דין זה הוא גם כשיש ישוב סמוך, במרחק של דקה אחת של הליכה (81/68 מטר), הוא כבר נחשב ישוב נפרד, והתחום הוא בסה"כ הליכה של 10-15 דקות בתוך הישוב. זה יכול להיות רחוב אחד ארוך, שחצי ממנו כבר מחוץ לתחום. ויש מקרים שדין זה נוהג גם בתוך הישוב, כאשר יש באמצע הישוב שטח שאינו מיושב בבתי מגורים, ואפילו גינה גדולה.

עירוב תחומין בשדה, וביטול שבת אירוח מפני התחום

בשבוע זה היתה אחת מהשאלות בענין התחומין מבית ספר של גנות שנוסעות לישוב שנמצא באזור עכו, והבעל של אחת מהצוות שבא עימם, צריך ללכת לתפילות לבית הכנסת בישוב הסמוך, כדי שיהיה לו מנין כהלכה. הוא שם לב שיכול להיות לו בעיה של יציאה מחוץ לתחום, והתקשר למוקד העירוב לדעת מה דינו. לאחר מדידה של שני הישובים עם הריבועים, יצא שאי אפשר ללכת בלי עירוב תחומין, וגם אי אפשר להניח את עירוב התחומין בישוב לו בבית הכנסת, אלא צריך להניח אותו בדרך בסמוך לשדהמסוימת. המוקד שלח לו מפה עם צילום אוירי של השדות, וסימון מדויק היכן צריך להניח את העירוב, והוא יצטרך לנסוע לפני שבת ולמצוא את המקום, ולהניח שם כוס שמן (שזה הדבר הכי קל וזול לעשיית עירוב תחומין), עם נוסח מיוחד (עם תנאי) שמסרנו לו.

שאלה נוספת שהיתה בשבוע זה, מקבוצה מאחת הישיבות, שרצתה לשהות בשבת בנתיבי בקרית צאנז, וללכת לשכונה שנמצאת מעבר לכביש החוף, ולפני ששכרה את המקום, התקשר אחד הרבנים לשאול האם זה בתוך התחום. במקרה זה התשובה היתה שיש יותר מכפליים מהתחום, ואפילו עירוב תחומין לא יעזור בזה, [אא"כ יקבעו אותו בסיבוב ואכמ"ל]. מיד הרב הנ"ל הודיע שהוא מבטל את האירוח בשבת זו, ואף אם יש דרך

סכיל שני לעירוב תחומין ציטווי

מסוימת ע"י העירוב המסוכב – הוא חושש שהבחורים ילכו בדרך שיבחרו, ולא ע"פ הכללים, ויבואו ח"ו לידי מכשול. מעשים אלו מלמדים אותנו להיות עירניים לשאלות של תחום שבת, כיום שאנשים נוסעים למקומות שונים, יש צורך לעורר יותר על לימוד וידיעת ההלכות, ולדעת לשאול ולברר בזמן הנכון. יש מקומות רבים בארץ שהונחו עירובי תחומין ע"י ארגון "ערכתם", ומזכים אותם מידי ערב שבת, למי שמבקשר לארגון או ל"מוקד העירוב", להתיר את ההליכה במקומות שאפשר להתיר ע"י עירוב.

שכירות רשות כשוכרים מתחם והמשכיר אינו שומר שבת

שאלות נוספות שמגיעות בענין השכירות, שתקנו הז"ל שאם יש גוי או מומר בשטח העירוב, אי אפשר להניח את העירוב בפת, ואסור לטלטל מהבית לחדר מדרגות ולחצר או לרחוב. נביא אחת מהשאלות מהשבוע האחרון, מה הדין במתחם שהמשכיר הוא חילוני מחלל שבת בפרהסיא, והמתחם כולו מושכר למשפחות שומרי שבת, שאוכלים יחד בחדר אוכל, האם צריכים לעשות עירוב חצרות, והאם צריכים לשכור את רשותו של המשכיר. והנה התשובה מתחלקת לכמה אופנים, ונבארם בס"ד בקצרה.

א. אם המשכיר אינו גר באותה חצר או מתחם, אינו אוסר. כי אין הבעלות אוסרת, אלא הדיורים בשבת אוסרים.
 ב. אם המשכיר גר במתחם והוא מומר גמור, דינו כגוי, ונחלקו האחרונים אם דינו כגוי גם לחומרא (ראה משנ"ת בחוברת פתח העירוב דיני מומר), ולהלכה מקילים שדינו כגוי. ויש מחמירים לזכות לו עירוב (עי' חכמת הלב).
 שיצטרפו לשכור את רשותו באופנים דלהלן.

ג. באופן שכל האורחים אוכלים בחדר אוכל אחד, אין צורך לשכור ממנו את דירתו, כיון שהם מוגדרים כדירה אחת של יהודים, והגוי אינו אוסר אלא כשיש לפחות שתי דירות של יהודים. ואע"פ שהמשפחות נמצאות בחדרים ודירות נפרדות, הדבר הקובע הוא מקום האכילה.

ד. באופן שאוכלים בשני חדרים, יש שני מקומות אכילה המוגדרים כשני בתים, וצריכים עירוב ביניהם, ממלא גם הגוי אוסר עליהם, וצריכים לשכור ממנו את הדירה שלו, ולא מספיק שהם שכרו את המקום, כי שכרו רק את החדרים שלהם, ולא את הדירה של הגוי או המומר, כמבואר בשו"ע (סי' שפ"ב ס"כ) שיהודי ששכר חדר בספינה, צריך לשכור מבעל הספינה את שאר חדרי הגנים שבספינה.

ה. יש לציין שראוי תמיד לעשות עירוב במתחם, כי יש הרבה מקרים שהיו בטוחים שכולם אוכלים בחדר אוכל אחד, והתברר אח"כ שהיתה משפחה שאכלה בחדר שלה, והטלטול במתחם היה אסור. לכן להרחיק ממכשול ראוי בכל מקרה לעשות עירוב חצרות כדן.

המשך הפעילות לבדיקת ישובים

במסגרת הפעילות לבדיקת העירובים בישובים ברחבי הארץ, נסע הבודק בשבוע שעבר לכמה ישובים בדרום. אחד מהם מדובר בישוב אחרי קריית גת, שעשו בו עירוב לפני למעלה מעשר שנים, ואחד מהדתיים בישוב היה בודק ומתקן אותו במסירות רבה. עד שבמשך השנים היה קשה לו להחזיק את המלאכה בעצמו, ופרש ממנה, והודיע למי שהודיע שמכאן והלאה אינו בודק את העירוב. כמובן שלא התגייסו מיד למצוא מחליף לתפקיד, כדרכם של אנשים שחושבים שהחוטאים והעמודים יחזיקו מעמד, ואינם יודעים שכמעט כל שבוע צריך לתקן משהו בעירוב, ואם הבודק הפסיק לבדוק, בהכרח שבעבור שבוע או שבועיים העירוב יהיה פסול לגמרי. כעבור תקופה שאיננו יודעים כמה היא היתה, הגיע אחד הפעילים ועורר את בני הישוב שאין להם עירוב, העירוב שהיה נפסל, וחייבים להעמיד בודק חדש. הם מצאו בחור של אחת מהמשפחות שהלך ליישבה, וענין המצוה בודאי בוער בקרבן, ואמרו לו שיהיה אחראי. הבחור סיפר לבודק של המוקד, שהרבה מאוד חוטאים היו קרועים, והיה צריך לקשור מחדש, ולקח לו ארבעה ימים רק כדי להגיע למצב שיש חוטאים. וקראו לבודק של המוקד להכריע בענין הבעיות הטספות.

עמוד טמון בתוך קיר בטון

הבודק עם עוד שלשה אנשים שהצטרפו לבדיקה, התחילו בבדיקה, ופתאום גילו עמוד שהיה טמון בתוך קיר בטון. במקרה זה היה עמוד של עירוב שהיה בגבול שבין החלקות של שני תושבים, ואחד מהם עשה קיר בטון להקיף את המושב שלו, ולטובת העירוב הוא השאיר את העמוד, ויצק את הבטון מסביבו.

עמוד טמון בתוך קיר בטון

והנה במצב כזה החלק התחתון שבתוך הקיר, אינו נחשב עמוד, כיון שאינו בולט מהקיר ואינו סותם את השטח. והקיר עצמו אינו כשר להיות עמוד, כיון שהוא ארוך, ומגיע עד הבתים, ולכן הוא נחשב כמחיצה מהצדדים, ולא יכול להחשב עמוד, כמבואר במג"א (סי' שס"ג ס"ק כ"ח) שקורה המונחת על כותלי המבוי, אינה נעשית צורת הפתח. והחלק העליון של העמוד, אינו כשר בפני עצמו, מפני שהוא מתחיל מעל הקיר, והעמוד חייב להתחיל בתוך ג' טפחים לקרקע, ככל דיני מחיצות (רמ"א סי' שס"ג ס"ז). [וגם מש"כ בגמ' (עירובין דף ה:)] לגבי לחי של מבוי, שאם הוא יותר גבוה מהקיר, יכול להחשב לחי אפילו כשבחלק התחתון הוא שווה לקיר, אינו שייך במקרה זה שהעמוד בתוך אמצע הקיר, ואינו בשפת הקיר. מלבד שיש לדון אם סברא זו מועילה גם לצורת הפתח. לכן העמוד במצב כזה אינו כשר. וצריכים להוסיף עמוד לפני הקיר.

קול העירוב - 0799-333-845

ניתן לתרום במכשירים של "גדרים פלוס" או "קהילות", ע"י חיפוש: "מוקד העירוב", וכן במערכת בטל 073-2757-008

הבודקים נעצרו להתקין את העמוד החסר

בהמשך הגיעו למקום שהיו באמצע לבנות מבנה חדש, והורידו את העמוד שהיה בשטח. אחד מהאנשים שבא עם הבודק, אדם נמרץ ומעשי, ואמר להם שלא זיזי מכאן עד שיהיה עמוד מחובר כהלכה. הוא פנה לבעל הבית שהיה עסוק לבנות את המבנה שלו, שיראה לו היכן העמוד השבור. העמוד היה זרוק מחובר עם יציקת הבטון שלו. ארבעת האנשים יחד הרימו אותו למקום שהיה צריך להעמיד אותו. אח"כ הוא לקח כלים מהרכב של מוקד העירוב, והשלים את החסר מכליו של בעל הבית, ביחד חתמו את היציקה, קדחו בקיר, ומצאו ברזלים זרוקים בסביבה, והתאימו אותם לחור שלא היה תואם, וחזרו את העמוד בסיועתא דשמיא מרובה. כל המשתתפים יצאו מחוזקים מאוד מהמעשה, אך שח' זימן לנו את כל האבירים שהיו נצרכים לכך.

הבודקים מתקנים את העמוד החסר

הקשיים הגדולים בכשרות עירובי הישובים

אח"כ המשיכו למקום שלישי בישוב, שהיה עוד תושב שבנה מחסן בית אריזה מתחת החוט, והחוט יושב מעל הגג של המחסן. במצב כזה ההוראה שאינו כשר גם ברמה המינימלית של העירובים של הישובים, וצריך להוסיף עמוד באופן שיעקוף את הבית. וכל זמן שלא ישנו את מקום החוט, כל העירוב פסול, וכל הישוב אסור בטלטול. כי ברגע שיש מקום אחד פרוץ, וההיקף אינו מושלם, וכל העירוב נפסל.

חוט העירוב יושב על גג בית האריזה

בדברים אלו מביעים את הכאב הגדול של הישובים שאינם מתמודדים עם תיקון העירובים, וגם במקומות שכבר יש בודק ומתקן, עם רצון טוב לעשות טוב, אין לו אפשרות כ"כ מעבר לקשירת החוטאים, ויש עוד הרבה דברים הפוסלים את הכשרות העירוב, והרבה מקומות האחרים עצמם אינם מודעים להם. במסגרת הפעילות משתדלים ללמד את העוסקים את ההלכות, לדעת להחזיק את העירובים בצורה שתהיה לפחות כשרות מינימלית, כדי שהאנשים שבהם ינצלו מחילול שבת, ולהוסיף בכשרותם עד כמה שאפשר.

מדור יסודות הדינים (2)

מהו רשות הרבים?

הביאור הפשוט הוא - מקום המשמש לרבים, כגון רחוב. במקום כזה הטלטול אסור מן התורה, ויש לו כמה תנאים:

1. הרחוב אינו מקורה. למעט המקומות שתחת גגות של חנויות (משנ"ב ס"ח שמו"ו), או תחת גשרים ומנהרות, שאפילו אם משמשים לרבים, הטלטול מתחתיהם אינו אסור מן התורה אלא מדרבנן. מפני שאינם דומים לכפי שהיה בזמן שיישראל היו במדבר.
 2. מפולש. למעט רחוב ללא מוצא. ובעיר מופקת חומה, צריך שיהיה מפולש ישר זה כנגד זה (שו"ע סי' שמו"ה ס"ז).
 3. בענין הרחובות הערים בזמננו, הוראת גדולי ישראל שגם פילוש שאינו מכוון ישר, נחשב פילוש, כל שיש לרחוב יציאה רחבה משני צדדים.
 4. רחב ט"ז אמות. במידות של זמננו. כ- 7.70 מטר לשיעור רח"נ. 9.20 מטר לשיעור חו"א. למעט הרחובות הצרים שבערים העתיקות (ירושלים, צפת). אבל הרחובות בזמננו, רובם ככולם רחבים ט"ז אמות. וכל רחוב שיש בו מקום לרכב חונה ורכב נוסע עם המדרכות, בדרך כלל יש בו ט"ז אמות גם לשיעור הגדול. לענין רשות הרבים מצרפים את המדרכות, כמ"ש בהגהות רע"א (על השו"ע סי' שמו"ה ס"ז בשם ספר שביית יו"ט).
 4. יש אומרים תנאי נוסף, שיעברו בו שישים ריבוא (600,000) אנשים, תדיר, ולא ממש בכל יום (משנ"ב שם ס"ק כ"ד).
- רוב הרחובות בזמננו תלויים במחלוקת זו, כי הם רחבים ט"ז אמות, ואין בהם שישים ריבוא. המשך א"ה במאמר הבא.

הודעה משמחת לשוהרי תורה

מתגבשת קבוצת אברכים ייחודית ללימוד באופן מקיף ויסודי **הלכות עירובין למעשה לפי סדר השו"ע**

הלימוד עד ההלכה למעשה בשאלות העירובין המצויים בזמננו עם הספק קבוע, ושיעור פעם בשבוע

כולל סיכומים, ומבחנים, ושקופיות הממחישות את הדינים והשאלות השיעור יתקיים בימי רביעי בשעות הערב, בבני ברק

לפרטים והרשמה 052-76-76-605

(בקרוב א"ה תתקיים מסגרת כזו גם בירושלים)

